

Петро КРАЛЮК

КОЗАЦЬКА ФІЛОСОФІЯ

Філософська та історіософська
думка України XVII–XVIII ст.

Острог
Видавництво Національного університету
«Острозька академія»
2015

УДК 101(477)
ББК 87
К 78

*Рекомендовано вченою радою
Національного університету «Острозька академія»*

Рецензенти:

Зайцев М. О., доктор філософських наук, професор, зав. кафедри культурології і філософії Національного університету «Острозька академія»;

Саганов О. Н., провідний науковий співробітник Інституту філософії Національної академії України.

Стоколос Н. Г., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства і теології Національного університету «Острозька академія»

Крالیук П. М.

К 78 Козацька філософія. Філософська та історіософська думка України XVII–XVIII ст. : [монографія] / П. М. Крالیук. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – 442 с.

ISBN 978-617-7328-00-0

У монографії розглядається становлення та діяльність козацтва як соціокультурного феномену. Показано відображення цієї діяльності в різноманітних літературних пам'ятках, поетичних творах, фольклорі, літописній літературі. Особлива увага приділена висвітленню філософської думки в Києво-Могилянській академії, а також розглянута філософія Григорія Сковороди.

Розраховано на науковців, викладачів, студентів, а також на всіх, хто цікавиться історією філософської думки в Україні.

**УДК 378(091)(477)
ББК 74**

ISBN 978-617-7328-00-0

© Крالیук П. М., 2015
© Видавництво Національного університету
«Острозька академія», 2015

ЗМІСТ

ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ КОЗАЧЧИНИ

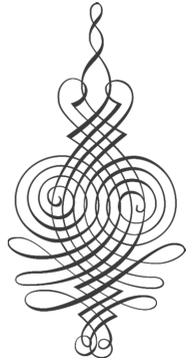
Походження козацтва	6
Козацтво як соціальне явище	14
Перетворення козацтва у воєнно-політичну силу	25
Козацький міф Мартина Пашковського	30
Козаки Боплана	36

КИЇВ ЯК ОСЕРЕДОК КОЗАЦЬКОГО ФІЛОСОФСТВУВАННЯ

Активізація релігійно-культурної діяльності Києво-Печерського монастиря	42
Релігійно-філософські погляди Захарії Копистенського	48
Діяльність Київського братства. Іов Борецький	54
(Не)козацький Касіян Сакович	65
Релігійно-філософські погляди Мелетія Смотрицького	78
Православні консерватори	89
Діяння та погляди Петра Могили	104
Мислителі «могилянського кола»	118

**РАННЬМОДЕРНИЙ ДИСКУРС КОЗАЦЬКИЙ:
БАЖАНЕ Й СПРАВЖНЄ**

Роки, що змінили Україну	124
Мовчання пастирів	150
Безсторонні літописці	155
Міфи від Павла Халєбського	167

Літопис Самовидця: без апологетики	175
Козацький літопис Григорія Грабянки	190
Козацький апологет Самійло Величко	223
Козацьке слово поетичне	231
Козацький фольклор	259

ПОБУТОПИСЦІ Й МОРАЛІЗАТОРИ

«Життєва філософія» Климентія Зіновіїва	274
Поетичний трактат Семена Климовського «Про правосуддя начальників...»	282
Образ світу в поезії Данила Братковського	287

**Петро
КРАЛЮК**

**К
О
З
А
Ц
Ь
К
А

Ф
І
Л
О
С
О
Ф
І
Я**

ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

Специфіка філософської думки в Києво-Могимлянській академії	295
Філософські погляди Інокентія Гізеля	309
Йоасаф Кроковський та його філософські курси	315
Філософські погляди Стефана Яворського	318
Феофан Прокопович як філософ	329
Філософські погляди Мануйла Козачинського	347
Філософські курси Стефана Калиновського	351
Філософська спадщина Сильвестра Кулябки	354
Картезіанство в Києво-Могимлянській академії. Григорій Щербацький	356
Філософські погляди Георгій Кониського	359
Просвітництво та Києво-Могимлянська академія	367

ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА В ЧЕРНІГІВСЬКОМУ КУЛЬТУРНОМУ ОСЕРЕДКУ

Формування Чернігівського культурного осередку та його особливості	373
«Популярна філософія» Лазаря Барановича	376
Філософські ідеї в творчості Іоанікія Галятовського	386
Релігійно-філософські ідеї в творах Дмитра Туптала	391
Адам Зернікау і його трактат «Про сходження Святого Духа від єдиного Отця»	396
Філософські медитації Іоанна Максимовича	399

ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Суспільно-культурний контекст філософії Григорія Сковороди	409
Особливості творчості	414
Філософські рефлексії в художніх творах	416
Онтологія. Вчення про двонатурність світу	423
Особливості трактування Сковородою проблеми пізнання	429
Антропологія та теорія сродної праці	434
ПІСЛЯМОВА	440

Філософська та історіософська думка України XVII-XVIII ст.

Наукове видання

КРАЛЮК Петро Михайлович

КОЗАЦЬКА ФІЛОСОФІЯ

Філософська та історіософська думка України XVII-XVIII ст.

Монографія

Головний редактор *Ігор Пасічник*

Технічний редактор *Роман Свинарчук*

Комп'ютерна верстка *Наталії Крушинської*

Художнє оформлення обкладинки *Катерини Олексійчук*

Формат 42x30/4. Ум. друк. арк. 25,7. Наклад 200 пр.

Зам. № 105-15. Папір офсетний. Друк цифровий.

Гарнітура «Arsenal».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.

Видавець СПД Свинарчук Р. В.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 27 від 29 липня 2004 року.
Тел. (+38067) 771 28 70, e-mail: 35800@ukr.net.